

plementárních k soukromým. Tak např. musíme zajistit silnice a servis pro všechna auta, jejichž výrobu předvídáme, což má mít přednost před zajištěním slušného prostředí pro bydlení. „Kolik chcete vy, jako daňový poplatník, zaplatit za tuto výhodu před druhou?“ ptá se Jovenel a odpovídá pokusem o analýzu dilematu mezi tržními a netržními volbami. Konečné řešení vidí ve 20–30-letých prognózách společenských hodnot a preferencí, které by bylo možno předložit současníkům jako konfrontaci k jejich krátkodobě orientovaným hodnocením. „Dlouhodobá perspektiva nás naučí nezanedbávat možné negativní důsledky technické civilizace. Za nejdůležitější úkol sociální prognostiky považují ukázat, že nebudujeme budoucnost, jakou bychom měli budovat, a to lze nejlépe splnit demonstrací, jaká je — v dnešních termínech — budoucnost nejpravděpodobnější“.

Ota Sulc

**Krech, D., Crutchfield R. S. and Ballachey E. L., Individual in Society: A Textbook of Social Psychology**

New York, McGraw-Hill Co. 1962 — 564 s.

Uvedená publikace, která slouží jako doporučená vysokoškolská učebnice sociální psychologie téměř na všech západních univerzitách, je v podstatě přepracovaným vydáním knihy prvních dvou autorů *Theory and Problems of Social Psychology* (New York 1948). V tomto roce vyšla tato publikace také ve slovenském překladě (*Človek v spoločnosti: Základy sociálnej psychológie*, Bratislava 1968, 629 s.). Volba překladu této publikace z řady nabízejících se učebnic sociální psychologie byla velmi šťastná, neboť do jednu z nejlepších publikací svého druhu — především z didaktických hledisek.

V úvodu sdělují autoři této knihy, že se snažili napsat podrobný a souvislý úvod do sociální psychologie; to se jim skutečně podařilo, avšak problematické je další tvrzení, že se jako sociální psychologové zaměřují především na to, co se děje „pod kůží individua“, tj. v jeho nitru, neboť jde o vyloužený behavioristický přístup, byť nikoli tak rigorózní jako u jiných autorů. Problematika sociální psychologie je zde podávána v kontextu dvou nejbližších behaviorálních věd, sociální antropologie a sociologie. Zvláště výrazný je důraz na sociologický kontext sociálně psychologických jevů.

V knize je nejprve vymezena doména sociální psychologie. Potom přistupují autoři k výkladu základních psychologických faktorů (poznávání, motivace a rysů interpersonálních odpovědí). Obecně psychologická hlediska jsou zde vhodně doplněna a rozšířena o analýzu kulturní a sociální determinace uvedených faktorů. Druhá část knihy pojednává o sociálních postojích. Zvláštní a rozsáhlá pozornost je věnována zejména problému měření postojů a konstrukcím postojevých škál, formování a proměnám postojů. Třetí část knihy je věnována sociálnímu a kulturnímu poli, v němž fungují sociálně

psychologické jevy. Tímto polem (autoři používají termínu „habitat“, slovenští překladatelé termínu „prostredie“) se rozumí jazyk a komunikace, společnost a kultura. Čtvrtá část knihy pojednává podrobně o skupinách, o jejich organizaci a o vztahu jedince ke skupinám.

Sociální psychologie je zde pojata dosti široce a poněkud neurčitě jako věda o sociálním chování člověka ve společnosti. Autoři zdůrazňují nutnost vyjít z přesně vymezeného elementu analýzy sociálně psychologických jevů a pokládají za takový element „interpersonální behaviorální událost“ („interpersonal behavior event“), kterou pokládají za integrovaný a instrumentální akt. Ve smyslu tohoto přístupu pak zpřesňují svou definici sociální psychologie jako „vědy o interpersonálních behaviorálních událostech“ (s. 5 orig.). Cílem sociální psychologie je pak derivovat zákroky vývoje, změny a povahy interpersonálních behaviorálních událostí. V interpersonální behaviorální události jsou integrovány kognitivní, afektivní a konativní složky lidské psychiky. Tím je současně dána komplexnost sociálně psychologických hledisek a rozdílnost sociálně psychologického přístupu od přístupu obecně psychologického. Sociální psychologie však vychází z obecně psychologických poznatků o vnímání, myšlení, citění a motivaci, které umožňují, abychom porozuměli smyslu interpersonálních behaviorálních událostí.

V úvahách o možnostech aplikace sociální psychologie autoři velmi správně naznačují a zdůvodňují současné meze této módní vědy, na kterou jsou někdy kladeny neadekvátní požadavky. Kompetence sociálního psychologa se omezuje na zjištění sociálně psychologických faktů, „Sociální psychologie není všelékem. Může poskytovat nezbytná pochopení, předpovědi, hodnocení a rady; avšak i když snad v budoucnosti bude sociální psycholog vědět všechno, co je nezbytné vědět o psychologických základech, řekneme, rasových přesudků, o možnosti aktuálního řešení problému. bude vždy záviset pouze na práních a jednání většiny členů společnosti“ (s. 11 orig.).

Velikou předností knihy je obsahově bohatá dokumentace jednotlivých tvrzení, podaná v ilustrativních příkladech, graficky zvýrazněných v tzv. „boxech“, tj. v rámcích, kde je uvedeno množství případného konkrétního materiálu. Funkcí těchto ilustrací je i zvýraznění výkladu, který je velmi svěží a plastický.

Proti jiným populárním učebnicím sociální psychologie (jako např. Secord a Backman 1964, Newcomb, Turner a Converse 1965, o nichž chceme v budoucnu referovat, atd.) podává učebnice Kreche, Crutchfielda a Ballachaye veliké množství informací neobyčejně ilustrativní a didakticky zdařilou formou. Zdůrazněné pojetí výkladu sociálně psychologických jevů v kontextu kulturní antropologie a zvláště sociologie vytváří z této publikace také cenný studijní materiál pro sociology a kulturní antropology, kteří se chtějí podrobně a do hloubky orientovat v psychologické problematice. Kulturně nebo